

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ: ЛОКАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ КОНТЕКСТИ

**Збірник матеріалів науково-практичної
конференції**

18 квітня
2024 року

Київ 2024

культури можна говорити про україноцентричний підхід до побудови держави. Саме в цьому великою мірою розкривається державотворча роль П. Скоропадського.

Література

1. Воронько Л.О. Українське державотворення в добу Гетьманату 1918 року: роль та значущість діяльності П. Скоропадського: роль та значущість діяльності П. Скоропадського. Державне управління: теорія та практика. 2016. № 1. С. 3–20. URL: http://www.e-patp.academy.gov.ua/2016_1/3.pdf
2. Державний вісник. 1918. №1. 16 травня. С. 2. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/dlib/item/0001096>
3. Закон «Про заснування Кам'янець-Подільського Державного Українського Університета» від 17 серпня 1918 р. // Архівні документи Українська Держава 1918 р. URL: [https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918\(08\)17.kam.-pod.univ.php](https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918(08)17.kam.-pod.univ.php)
4. Закон Ради міністрів «Про відкриття чотирьох кафедр українознавства у Харківському та Новоросійському державних університетах» // Архівні документи Українська Держава 1918 р. URL: [https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918\(09\)28.zakon.php](https://hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918(09)28.zakon.php)
5. Кучменко Е.М. Історія реформування освіти в Україні за доби гетьманату Павла Скоропадського // Магістеріум. Вип. 7. Історичні студії / [упоряд. К.Ю. Гломозда] ; Національний університет "Киево-Могилянська академія". Київ: Стилос, 2001. С. 21–26. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b2f13f61-ebbb-4280-8188-25462cbeb4b9/content>
6. Ніколаєнко Є.Р. Державна політика П. Скоропадського з питань розвитку і науки та культури // Гетьман П. Скоропадський та Українська Держава 1918 року: його державотворча діяльність. Наук. Збір.: Національний університет «Одеська юридична академія». 2020. С. 32–37. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/507153c6-9e56-4d38-b71a-4b0b71c73761/content>
7. Рубан А.І. Освітня політика П. Скоропадського у Українській Державі // Гетьман П. Скоропадський та Українська Держава 1918 року: його державотворча діяльність. Наук. Збір : Національний університет «Одеська юридична академія». 2020. С. 41–45. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/052baa15-3984-45d1-a25a-f576872f20be/content>

Романцова Наталя,
докторка історичних наук, доцентка,
професорка кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

М. ГРУШЕВСЬКИЙ: ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНЦІВ ТА ІСТОРИЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Одним з важливих аспектів наукознавства є взаємодія історії та пам'яті. У період діяльності Української Центральної Ради (УЦР) відбувалося відродження української

державності. Одночасно активно йшов процес формування історичної пам'яті про козацьку державу Гетьманщину. В цьому контексті звернення до минувшини патріарха української історії є виправданим, адже він через аналіз своїх публіцистичних текстів намагався провести інтелектуальну генеалогію часу Гетьманщини, чітко осмислити історичну пам'ять про неї як найважливіший фрагмент ранньомодерної політичної картини України і водночас визначити історичну пам'ять як важливий компонент актуалізації минувшини для вирішення тогочасних проблем українського соціокультурного простору. На це орієнтують теоретичні праці сучасних українських вчених [10; 11; 12]. Звернення публіцистики історика до координатів гетьманського дискурсу визначило шанс легітимації української нації, її історичне право на державотворення у майбутньому.

У центрі уваги М. Грушевського, коли він перебував на посаді голови УЦР, поряд з актуальними політичними справами, стояли питання, які базувалися на історичній пам'яті українців та обумовлювали історичну політику в контексті відновлення української державності з використання досвіду Гетьманщини, яку вчений і раніше персоналізував з постаттю Б. Хмельницького. Історик зазначив, що «пам'ять Богданова зістала ся на віки живою і дорогою в війську козацьким і в народі українським» [1, с.92, 93]. Голова УЦР стверджував: «Коли ся Україна звела свої війни з польським панством і виграла свою боротьбу за Богдана Хмельницького, стала вона головою, центром, представницею цілої української землі, від Карпатів до Дону, і під Україною стали розуміти не тільки козацькі сторони, а весь український народ [9, с.111].

Історик був переконаний, що у своїй боротьбі в 1917 р. «українці нічого нового не видумували. Вони нагадували тільки те, за що боролися і голови свої складали предки нинішніх українців, добиваючися землі і волі, свободи і рівності, української автономії і державності» [5, с.39]. Але, на думку вченого, у цій боротьбі виявилися суперечності, адже козацтво та старшина її сприймали по-різному: козацтво відстоювало не лише політичні, але соціальні права народу, а «старшина натомість висунула на перший план домагання політичні, державні» [6, с. 42].

Михайло Сергійович стверджував, що «Козацька Україна в 1648 – 1654 р. дійсно була фактично незалежною державою, і як така входила в сих літах в договірні відносини з Туреччиною, Кримом, Польщею, Москвою» [7, с. 67].

Вчений вітав набуту свободу українців, але застерігав їх від оманливої моковської політики, підтверженої подіями Хмельниччини коли «Українців не як вільних спільників, а простих підданців московського царя, власність московського царства – українське громадянство» [8 С. 96].

Констатуючи ту велику боротьбу за «волю і рівність», історик робить висновок про те що «остаточно сформувалися в український народ, а теперішні події закінчують його перетворення в українську націю» [9, С.112].

Михайло Сергійович порівнював завдання України часів Національно-визвольної війни та періоду УЦР: «Треба було забезпечити волю України, відновити її старе народовластя право народу самому правити всіми свої ми справами. Діло велике, час такий, якого не було від часів Хмельниччини - упустити його не можна було [2, с.6]. Спираючись на історичний досвід та історичну пам'ять, вчений вважав, що у 1917 р., як і у 1654 р. Україна

домагалася широкої політичної автономії, державного права, яке було «беззаконно порушене і потоптане Романовими» [3, с.13]. За словами М. Грушевського, цар Петро був «історичним насильником України» [4, с.27].

Останні події пов'язані з революцією й визволення України, на думку М. Грушевського «поставили питання про юридичний, правно-державний характер відносин України до Росії – з тим і про їх початок, себто об'єднання України з Москвою за Богдана Хмельницького» [7, с. 53].

Взаємозв'язок історії та суспільної пам'яті в контексті історичної політики актуальним був за часів УЦР у теоретичному обґрунтуванні через ретроспективний ракурс Гетьманщини, адже голова УЦР М. Грушевський – вчений, публіцист висловлював застереження, оберігав українське суспільство від тих помилок які повторювалися у боротьбі проти тієї прихованої, а іноді і відкритої історичної політики, або використання історії у політичних цілях РФ. І сьогодні не позбавлені такі думки актуальності.

Література

1. Грушевський М. Про батька козацького Богдана Хмельницького. Київ. Друкарня 1-ої Київської Друкарської Спілки, Трьохсвят. 5.1909. 96 с.
2. Грушевський М. Як зложилася Українська Центральна Рада. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. С. 6–8.
3. Грушевський М. *Як У. Д. Рада шукала порозуміння з Центральним Рос. Урядом* / Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. С. 13–16.
4. Грушевський М. *Демократичні гасла й українські домагання.* / Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. С. 26–28.
5. Грушевський М. Звідки пішло українство і до чого воно йде / Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991С. 38–39.
6. Грушевський М. *Почини нового Українства* / Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. С.41– 42.
7. Грушевський М. Переяславська умова України з Москвою 1654 року Статті й тексти ; *Переяславська умова і «статті Б. Хмельницького»* / Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. С.53–78.
8. Грушевський М. «Наші вимоги» Вільна Україна. Статті з останніх днів. *Велика хвиля* / Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. С.95–97.
9. Грушевський М. «Звідки пішла назва Українців?» Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. С.110–112.
10. Касьянов Г. Історична пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять. *Український історичний журнал.* 2016. №2. С. 118–137.
11. Киридон А. Простір пам'яті: інструменталізація поняття. Збірник наукових праць. Україна-Європа-Світ. С. 203–208.
12. Ткачук Б. Репрезентація культурної пам'яті в процесі збереження ідентичності. Вісник Львівського універ-ту. Серія філос.-політолог. студії. 2019. Вип. 24, С. 120–126.